

Sprogbrugssituationer i elev-elevrelationer – “Hvor er du fucking klog!”

Forskellige relationer og forskellige kontekster lægger op til forskelligt brug af sprog blandt eleverne. Eksempelvis kan der i en elev-elevsamtale være en mere jævnbyrdig måde at anvende sproget på sammenlignet med hvad der typisk sker når en lærer og en elev taler sammen (Derewianka; 2006). I “Bølger og snegle-projektet” har vi observeret eleverne forhandle forskellige faglige begrebers betydninger, med hinanden. Både i forbindelse med undervisningen og i forbindelse med de efterfølgende opsamlende gruppeinterview. Det har givet anledning til overvejelser om hvordan der kan indtænkes aktiviteter i undervisningen, hvor eleverne på egen hånd får mulighed for at bruge fagsproget mere aktivt med hinanden og i et tempo de selv i højere grad styrer.

Det følgende klip viser hvordan eleverne i en samtale om vandets kredsløb, med udgangspunkt i en model de i fællesskab havde tegnet, talte om de faglige begreber de havde lært i det foregående forløb og ordenes betydninger. Videoklipet illustrerer således potentialet i elevernes samtaler som støtte for deres fagsproglige udvikling.

Undervisningskontekst

Videoklipet er et uddrag fra et afsluttende gruppeinterview, med elever fra en 5. klasse, der netop har afsluttet et forløb om vandets kredsløb, ugen før interviewet.

Undervejs i undervisningsforløbet havde eleverne bl.a. læst små fagtekster om vandets kredsløb, set animationer og filmklip, bygget modeller af vandets kredsløb, lavet forsøg med fordampning af vand, været ude for at se på eksempler i naturen på dele af vandets kredsløb og arbejdet med puslesætninger. Læs en uddybende beskrivelse af hvordan elever kan arbejde med puslesætninger i artiklen “Sproglige aktiviteter med fagligt indhold: puslesætninger i natur-teknologiundervisningen: sproglige aktiviteter med fagligt indhold” (Meidell Sigsgaard, A-V., Lohse, D. M. & Skinhøj, K.; 2023).

I interviewet bliver eleverne bedt om at tegne en fælles tegning af vandets kredsløb og efterfølgende at skrive nogle af de begreber, som de har lært i forløbet på tegningen der hvor det giver mening.

Fra et DSA-perspektiv

I videoklipet kan man se at eleverne peger på noget der ligger foran dem på bordet, når de taler om betydningen af de ord som de taler om. Deres egen tegning af vandets kredsløb, bliver et konkret omdrejningspunkt for deres samtale og dermed en støtte for deres samtale, der på den måde får et fælles og mindre abstrakt afsæt. Deres tegning, hvorpå de også har skrevet nogle af de nye fagbegreber, som de har lært i forløbet, støtter dem også i at øve et fagsprog som de ikke anvender i en almindelig samtalekontekst. Dermed bliver samtalen også en måde at støtte hinanden i at udvikle sproget fra et hverdagsprog til et fagsprog i en eller anden grad. Analytisk kunne man hive fat i "registerkontinuummet" (Østergaard, 2021). Og de bruger deres egne ord til at forbinde nogle af de fagord som de udpeger på tegningen. På den måde gør de sproget til deres eget i højere grad end hvad de måske ville have opnået ved at læse en fagtekst om emnet.

Fra et naturfagligt perspektiv

Elevernes fællestegning af vandets kredsløb, hvorpå de har tilføjet nogle af de fagbegreber de kan huske fra forløbet, giver anledning til at de indbyrdes kan tale om de forskellige fagbegrebers betydning, støttet gennem et hverdagsfagligt sprog, som er mere legitimt i en kontekst hvor elever taler med elever, sammenlignet med en klassesamtale hvor læreren typisk styrer samtalen ved brug af en højere grad af fagsprog. En af eleverne siger også i begyndelsen af klippet at tegningen har hjulpet hende med at forstå hvad det går ud på.

Desuden sættes tempoet for samtalen ned og frihedsgraderne i forhold til at lege med ordene og deres betydninger bliver muligvis også større, når eleverne taler sammen i mindre grupper. Elevernes egen tegning, eller alternativt andre illustrationer af vandets kredsløb, giver anledning til at eleverne kan få

visualiseret fagbegreber og de processer der indgår i kredsløbet, som i virkeligheden er usynlige. Og da der er en central del af den faglige forståelse af vandets kredsløb netop knytter sig til at forstå at det er et kredsløb der fortsætter og hvor begreberne kan forbindes på forskellig vis i mindre delprocesser, kan arbejdet med elevernes tegninger med fordel kombineres med et begrebskortarbejde (Bering & Hansen; 1996) hvor eleverne får udleveret et antal centrale fagbegreber som de skal tale om og blive enige om at forbinde med pile og eventuelle forbindelsesord. Da interviewereren spørger til hvor det hele starter, er det et forsøg på at finde ud af om eleverne har en forståelse af at de kigger på et kredsløb der fortsætter og ikke blot at de genfortæller, men at de kan forklare processerne. Det giver anledning til at eleverne begynder at diskutere modellen indbyrdes og måske også til, at eleverne får mulighed for at tænke over deres svar i længere tid end hvad der typisk gives mulighed for i undervisningen. På den måde ændres deltagelsesmulighederne i undervisningen - også for de elever der skal lede lidt længere efter ordene.

Ideer til øvelser

- Find en konkret model eller et stykke af en fagtekst og diskuter hvilke spørgsmål man kan stille eleverne med afsæt i modellen eller fagteksten for at få elever til at reflektere over det faglige indhold. Find på en tilhørende aktivitet, hvor I giver mulighed for at alle elever kan byde ind.
- Diskuter hvordan man kan tilrettelægge en undervisning hvor der indgår aktiviteter der lægger op til at elevers sprog kan understøtte andre elevers fagsproglige udvikling.
- Diskuter hvordan I bedst muligt kan understøtte elevernes verbalsproglige udvikling i naturfagsundervisningen.

Referencer

Bering, L. & Hansen, K. B. (1996) "Tanker, sprog og begreber: Om brug af begrebskort i undervisningen". Kaskelot, 1, 24-30

Derewianka, B. (2016) "Vilde med sten: Indskolingsbørn på opdagerfærd i geologiens sprog".

Meidell Sigsgaard, A-V., Lohse, D. M. & Skinhøj, K. (2023) "Sproglige aktiviteter med fagligt indhold: puslesætninger i natur-teknologiundervisningen: sproglige aktiviteter med fagligt indhold" Sprogforum. 29, 76

Østergaard, W (2021) "Registerkontinuum - et værktøj til planlægning og refleksion" i Kom ind i Sproget, Akademisk Forlag